

Odborná článková excerpce v praxi, aneb lesk a bída zpracování pedagogické literatury

Petr Savický
Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského
savicky@npmk.cz

**NÁRODNÍ PEDAGOGICKÉ
MUZEUM A KNIHOVNA
J. A. KOMENSKÉHO**

Základní údaje o článkové excerpci v NPMK

- 109 zpracovávaných periodik, převážně pedagogického zaměření.
- Více než 130 tis. zpracovaných článků v České pedagogické databázi systematicky budované od začátku 90. let 20. století.
- Tvorba Pedagogického tezauru – systematického hesláře užívaného v poli 650.
- Cílovou skupinou jsou převážně čeští učitelé, studenti učitelství, výzkumníci v oboru a historici pedagogiky.

Vlastnosti pedagogiky & Potřeby čtenářů

Klady

- Obor s jasnou teoretickou, ale zejména praktickou strukturou
- Orientační rámec daný důrazem na českého čtenáře
- Existence české terminologie
- Téměř monopolní postavení knihovny (vlastní budování autorit atd.)
- Databáze a excerpce neztrácí účel (ač je ovlivněna) rozvojem plnotextových badatelských databází

Zápory

- „Rozpitá“ hranice mezi odbornou, praktickou a publicistickou literaturou
- Terminologické změny v důsledku politické korektnosti a změn v jazyce (často pod vlivem denního tisku)
- Široké spektrum čtenářů a jejich potřeb
- Nepodchytitelné přesahy do/z jiných oborů

Obor s jasnou teoretickou, ale zejména praktickou strukturou

- aneb když knihovník neví

- Struktura českého školství a prisma české pedagogiky usnadňuje analytický popis:
 - Prakticky vždy je možné článek popsat stupněm školství (MŠ, ZŠ atd.), nebo dle vyučovaného předmětu.
 - Klasifikace tématu může být problematická (různé teorie, různé náhledy) – máme však možnost klasifikovat dle současné a historické struktury českého školství.
- Obrysy oboru jsou známy všem, každý má zkušenosti se školstvím – to usnadňuje práci knihovníka-nepedagoga

Terminologie, překlady a autority

- Překlady pojmů jsou důležité pro prakticky orientované čtenáře
- Důvěryhodné překlady pojmů jsou však také díky praxi povětšinou dostupné
- Vlastní řízený strukturovaný heslář:
 - Dává kontrolu nad autoritami (změny provádíme s ohledem na obor)
 - Sjednocuje praxi mezi pracovníky (jedna podoba pojmu pro všechna oddělení; dobrá znalost mezi pracovníky)
 - Stromová struktura daná oborem usnadňuje dohledání adekvátních deskriptorů
- Klasifikace musí být nejen zobecňující, ale také kontinuální
- Pojmy se vyvíjejí nejen s posunem v poznání, ale také se společenskými změnami
- Důraz na vlastní tezaurus může představovat také nevýhody (národní autority v poli 653, možné obtíže při vyhledávání v ANL apod.)

„Hlavně česká problematika“

- aneb zpracováváme úplně, částečně a výběrově, ale co?

- Důraz na český rámec:
 - Informace o českém školství
 - Články ze zahraničí univerzálního charakteru
 - Články z konkrétních cizích zemích a problematice vztažitelné na české školství
 - Přehledy a zajímavosti
- Nejen pedagogika:
 - Psychologie, sociologie, lékařské vědy (atd.)
 - „Školní předměty“ žádají zpracování matematiky, fyziky, lingvistiky, historie...

Hranice mezi odborným, praktickým a publicistickým v pedagogické literatuře

- Učitelské týdeníky mohou pro badatele i učitele představovat důležitý zdroj a to nejen v oblasti historie pedagogiky
- Mnohá periodika zveřejňují studie i prakticky zaměřené články

Knihovny vs. „zahraniční databáze“

- o smyslu dalšího budování databáze

- Databáze odráží českou problematiku a náhled:
 - Česká situace a zkušenost je vysoce důležitá pro praxi a má implikace pro výzkum
 - Spojuje zpracování všech úrovní českého pedagogického tisku
 - Odráží legislativní otázky českého školství
- Způsob popisu je konzistentní:
 - Je snazší udělat si přehled vývoje hlavních témat
 - Spojuje související problematiku bez nutné znalosti všech termínů
- Na druhou stranu absence plných textů online je limitující

Implementace

Implementace

- Konzistenci značení udržuje kontrola všech nových záznamů mezi pracovníky oddělení.
- Nové pojmy v tezauru vznikají dvěma způsoby:
 - Četný výskyt v poli 653
 - Při zpracování identifikovaný nový pojem/koncept
- Záznamy jsou tvořeny v AKS Verbis (online podoba Portaro)

Záznam

```
UU7 ## ta
008 ## 220428s2020---xxu||||||||||eng||
040 ## $aABA012$bctzeferda
041 0# $aeng$beng
072 #7 $a373.2/.3$Předškolní a primární výchova a vzdělávání$2Konspekt$922
080 ## $a373.2.016:51$2MRF
080 ## $a373.2$2MRF
080 ## $a37.091.252$2MRF
080 ## $a37.091.398$2MRF
100 1# $aClarke, Ben$4aut$eAutor
242 10 $aVýzkum efektivnosti intervence v předškolní matematice v závislosti na velikosti skupiny a počátečních schopnostech
245 10 $aExamining the efficacy of a kindergarten mathematics intervention by group size and initial skill /$cBen Clarke, Christian T. Doabler, Jessica Turtura, Keith Smolkowski, Derek B. Kosty, Marah Sutherland, Evangeline Kurtz-Nelson, Hank Fien, Scott K. Baker
300 ## $bGrafy, tabuky
336 ## $atext$btxt$2rdacontent
337 ## $abaz média$bn$2rdamedia
338 ## $asvazek$bnc$2rdacarrier
500 ## $aResumé anglicky
504 ## $aObsahuje bibliografické odkazy
520 ## $aVíceúrovňové modely výuky předpokládají zintenzivňování výuky na jednotlivých stupních, často spojené se zmenšováním velikosti skupiny, ve které výuka probíhá. Kvantitativní studie ověřovala vliv velikosti skupiny (2 nebo 5 žáků a kontrolní běžná třída) a počátečních znalostí na efektivitu výuky matematiky v mateřské škole (předcházejícími studii ověřený model intervence či výuky ROOTS). Autoři aplikovali několik zavedených testů před a po výuce, popisují metodu jejich sloučení do statistického modelu. Výsledky ukazují, že malé skupiny měly stejnou efektivitu, ač zastoupení individuální a skupinové práce s žákem se lišily. Tyto výsledky mohou mít implikace pro ekonomiku intervencí a výuky v malých skupinách.
650 #7 $amateřská škola
650 #7 $avýuka
650 #7 $amatematika
650 #7 $azákrok
650 #7 $aeefektivnost vzdělávání
650 #7 $aprogram
650 #7 $amalá skupina
650 #7 $avelikost třídy
650 #7 $avýzkum
650 #7 $aeekonomika školství
653 ## $aROOTS (program předškolní matematické intervence)
653 ## $avíceúrovňová struktura výuky
653 ## $aintenzifikace
655 #7 $ačlánky$7fd133976$2czenas
700 1# $aDoabler, Christian T.$4aut$eAutor
700 1# $aTurtura, Jessica$4aut$eAutor
700 1# $aSmolkowski, Keith$4aut$eAutor
700 1# $aKosty, Derek B.$4aut$eAutor
700 1# $aSutherland, Marah$4aut$eAutor
700 1# $aKurtz-Nelson, Evangeline$4aut$eAutor
700 1# $aFien, Hank$4aut$eAutor
700 1# $aBaker, Scott K.$4aut$eAutor
773 1# $tElementary school journal$dChicago : University Of Chicago Press, 1914-$x0013-5984$gRoč. 121, č. 1 (September 2020), s. 125-153$q121:1$9September 2020
910 ## $aABA012
1039 ## $aPBD
1136 ## $a059/78$0575129
1144 ## $bABA012
```


Tezaurus

- Tezaurus se v záznamech jeví jako předmětový termín v poli 650
- Čtenář má možnost zobrazit jej v systematické podobě (viz ilustrace) a z ní se dostat k samotným záznamům
- Všechny deskriptory mají českou a kde je to možné i anglickou podobu

Co dosud nezaznělo

- Spojení práce na analytickém popisu s prací na řešerších:
 - Dává představu, jak je popis srozumitelný při rychlém čtení (a zda plní svou funkci)
 - Seznamuje s potřebami čtenářů (závěry však musí být činěny opatrně)
 - Bohužel se také negativně projevuje na časových dispozicích
- Jeden obor zlehčuje spolupráci a komunikaci v knihovně
- ANL pro nás může představovat důležitý zdroj, zejména pokud jde o lokální problematiku a pokrytí vztažených oborů

Závěrem – odkazy, prostor pro otázky

- Stránky instituce: <https://www.npmk.cz>
- Informace a odkazy na Českou pedagogickou databázi:
<https://www.npmk.cz/knihovna/o-knihovne/pedagogicka-bibliograficka-databaze>
- Pedagogický tezaurus:
<https://www.npmk.cz/knihovna/o-knihovne/cesky-pedagogicky-tezaurus>
- Adresa knihovny:
Jeruzalémská 12
Praha 1

